

פ ר ט י - כ ל
ישיבה עא/שכ"ז של הממשלה
י"ט באלול תשכ"ז - 24.9.67
(לפני-הצהריים)

נכחו השרים : ל. אשכול - יו"ר, ז. ארן, מ. בגין, י. בורג, מ. בנטוב, י.
ברזילי, ח. גבתי, י. גלילי, מ. דיין, ז. ורהפטיג, י. ישעיהו, מ. כרמל, י.
ספיר, מ. קול, ח.מ. שפירא, י.ש. שפירא, א. ששון.

נעדרו השרים : א. אבן (בחול),
י. אלון (בחופשה),
פ. ספיר (בחול),
ז. שרף (בחול).

ש. צויגריך - סגן מזכיר הממשלה

סדר היום :
834. סקירות
835. מיזוג ועדות שרים
836. המצב בתעלת-סואץ
837. עצרת או"ם והמשלחת לעצרת או"ם
838. הודעות שרים על מדיניות הממשלה
839. היאחזויות
840. נסיעת שר-השיכון
841. מכירת נשק
842. שאלות
843. השבויים במצרים
844. העברת מטח-המשטרה לירושלים

834. סקירותשר הבטחון מ. דיין:

אני רוצה למסור על שלושה דברים: (א) התקريات באזור הסואץ; (ב) פעולות "אל-פאתח" בגדה; (ג) הפעולות שנקטנו נגד שכס והגליית הקאדי הראשי, עבדול חאמיד סיאח.

בקשר לסואץ, לאחר שורת התקريات שהיו ולאחר בירורים עם הרמטכ"ל החלטתי לגשת בעצמי לשם, ויום ששי עברתי מעמדה לעמדה, כדי לנסות לעמוד על הסיבות המביאות לתקريات. אינני יוצא מנקודת-ראות, שכאשר אנשים שלנו אומרים שהמצרים פתחו באש, זה טעון עוד חקירה שמא אנחנו פתחנו באש, אבל גם כאשר המצרים פותחים באש צריך לנסות לעמוד על הסיבה, למה הם פותחים באש. לא תמיד, גם במקרה כזה, אוכל לומר שיש לי מסקנות ברורות, משם שאני מניח שלאיש כאן לא ברור מדוע הירדנים לא החזירו את הפליטים בימים שנקבעו לכך. ייתכן שאם מישו יבדוק זאת, יתברר לו שזהו עניין מדיניות ואולי יתברר שזהו עניין של רשלנות, או מי יודע איזו-שהיא מחשבה. בכל-אופן לגבי סואץ יכולה להיות סיבה אובייקטיבית אחת, שבתאריכים אלה התחלפו אצלנו יחידות, וכתוצאה מזה היתה תנועה רבה בצד שלנו, טנקים יצאו וטנקים התחלפו, במקום טנקים מסוג אחד באו טנקים מסוג אחר, ויכול להיות שהדבר הזה גרם לעצבנות בצד המצרי והם חשבו מי יודע איזו פעולה מתכוננת והולכת, ונתנו הוראות חמורות יותר ביחס לעירנות, ואז חשבו על כל צל שזהו הר ופתחו באש. סימוכין לדבר הזה: בשעה שהייתי שם, פתחו באש על אחת

העמדות שלנו. בצד שלנו - גם משקיפי-או"ם קבעו זאת - הסתובב "פייפר". מטוס כזה לא היה מעיז לעבור את התעלה. מיד פתחה עמדה מצרית אחרת באש-מרגמות על עמדה שלנו. מרגמות אינן נשק נגד מטוסים. האש היתה מכוונת בדיוק לעמדה. יש אפשרות להניח כי כאשר עמדה מצרית אחת פתחה באש נ"מ על ה"פייפר", שמעה עמדה מצרית אחרת את ה"קליק-קלק" של המקלע, הרי בשבילם המלחמה התחילה והמפקד של עמדת-מרגמות נתן פקודה לפתוח באש על העמדה המסומנת ממול.

איני מוציא מהחשבון גם קו של מדיניות, "לחמם" את אזור-התעלה בקשר לעצרת, כדי ליצור רושם, שכל זמן שכוחות מזוינים יהיו ליד תעלת-סואץ, אי-אפשר להפעיל את התעלה, ואז ההגיון מחייב לעשות מה שנקרא - *DISENGAGEMENT OF FORCES*, הרחקת הכוחות של שני הצדדים ויאמרו, "תראו שאי-אפשר לדבר על הפעלת התעלה כאשר הכוחות נמצאים ממש על שפת-התעלה." ואם תבוא הרחקת הכוחות, יכולים המצרים למסור את השליטה למשטרה ואנחנו נתרחק.

אבל זוהי ספקולציה בלי שום סימוכין להנחה זו, פרט לעובדה שהתקריות הן בכל-זאת יותר-מדי אינטנסיביות, גם יותר-מדי מבחינה כמותית, מהצפון עד הדרום, לאורך התעלה, כמות גדולה של פתיחות-אש מצריות תוך ימים אחדים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

כמה קילומטרים זה מהצפון לדרום?

שר הבטחון מ. דיין:

וראי כ-100 קילומטר, אבל אין כל קשר בין עמדה לעמדה. פעם פוגעים בעמדה אחת, פעם בעמדה אחרת, ואין קשר אש בין עמדה אחת לשנייה.

שר הסעד י. בורג:

ומה עם הסירות?

שר הבטחון מ. דיין:

הסירות היו בתוך התעלה, בחלקן סירות-מנוע ובחלקן סירות-משוטים. שמעתי שמסקיפי-או"ם הודיעו שפתחנו באש על סירות שמחוץ לתעלה. פנינו אל משקיפי-האו"ם ואמרנו: אנחנו דורשים מיד חקירה; הסירות המצריות שטבעו נמצאות בתעלה. יכול לפעמים משקיף לטעות בשאלה מי פתח באש, נאמר שנמצא משקיף בצד המצרי ואיננו יכול לראות אם המצרים פתחו באש, אבל הוא מבחין בתגובה שלנו והוא יכול לחשוב באופן כן שאנחנו פתחנו באש. אולם כדי להבחין איפה היו הסירות כאשר ירו בהן, בזה אין חכמה, ירו בתוך התעלה, כי הסירות נמצאות בתעלה. פה אין לטעות, פה אפשר להטעות. דרשנו שתהיה חקירה: יצללו משקיפי-או"ם למים ויראו איפה הסירות. ההודעה שלהם לא היתה אם אנחנו היינו הראשונים או השניים, אלא שפתחנו באש על סירות מחוץ לתעלה. זה לא היה ולא נברא. הסירות הן בתוך התעלה ממש. יש לנו לזה "עדות מתה".

[REDACTED]

6-58

3/1/68

[The body of the document contains a large area of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

836. המצב בחעלת סואץ

ראש הממשלה ל. אשכול:

חייב אני לתת רשות הדבור בכתב לשר החוץ. הוא

ביקש שנקרא לפניכם את המברק הבא:

"אני מציע שהממשלה תקבע קוים והנחיות לגבי

מדיניותה בתעלה." אני מניח שמרחוק נראים הדברים מתוחים יותר ממה שהם פה. והרקע הוא שקיימים מהלכים ודיונים כאן מאחורי הפרגוד לקראת הצעה משותפת מערבית-סובייטית על התרחקות הדדית של כוחות מזויינים קילומטרים אחדים משני עברי התעלה כדי לקדם את פתיחתה. עד כה הסתייגו האמריקנים ואחרים מהצעה זו באמרם כי הפסקת האש מייצגת מציאות יציבה שחבל לערערה לפני הסדר סופי. לרגל תכיפות היריות והתקריות מתערערת טענה זו ומתערער רצונם של הטוענים לטעון אותה. אי לכך אני מציע קווים אלה למדיניות, שהממשלה תקבע כהנחייה לכל חבריה." (כנראה שגם בדיבור מדברים ועוד יותר במעשה. דומני כי במעשה אנחנו בשבועות האחרונים צדיקים גדולים.)

"א. מעמד ישראל בתעלה עומד על שלשה דברים:

נוכחות בחוף, קיום סירותינו במימי התעלה, וההסכם הכתוב הקובע הדדיות של זכויות בין מצרים וישראל. כן קיימת ועומדת החלטת 1951 על שיווי זכויותינו לשימוש בתעלה יחד עם כל שאר המדינות.

ב. לאור המצב והנתונים הנ"ל אין לנו ענין או

צורך בשינוי כלשהו בסטטוס-קוו. המסקנה התכסיסית היא שיש לעשות הכל כדי לתרום להשקט האזור במסגרת הפסקת האש.

ג. מכאן שאין השעה נוחה למתיחת הישגינו

לכיוונים חדשים או להפלגות שיש בהן חידוש. הקו הכללי חייב להיות צמצום המגע עם כוחות מצריים, איתורם של סכסוכים ומניעת אסקלציה.

ד. מתעוררת השאלה של תגובה אם מצרים תפר את הפסקת-האש או את הסכמי התעלה. כאן יש לגרוס איסטרטגיה הגנתית מובהקת, דהיינו, יש תגובה אוטומטית רק במקרה של פתיחת אש נגדנו. בכל מקרה אחר, כגון הפעלת שייט מצרי מעבר למוסכם, יש להנהיג שלב של התייעצות מדינית לפני כל שלב של תגובה מזויינת. התייעצות זאת חייבת לכלול את שה"ח. בכל מקרה יש לשקול אפשרות של התראה באזני מצרים דרך או"ם או העמדת שייט ישראלי מול שייט מצרי בלתי-חוקי או הגשת תלונה לפני פעולה. ההערכה צריכה ליפול בהתאם לנסיבות מדיניות בשעת הדיון.

ה. הקו הכללי צריך להיות שמעמד ישראל מתחזק על ידי העדר תקריות ונחלש על ידי תכיפותן, היקפן ועצמתן. חזקה על המטכ"ל שהנחיות כאלה, אם כי אינן פותרות כל בעייה שוטפת, יפורטו ביעילות.

ו. כל נטיה לפתרון נפרד לבעיית התעלה תחליש את מאבקנו הכולל על ידי פתיחת פתח לרעיון של נסיגות חלקיות לאלתר וגיוס חזיתות נגדנו שיכללו גורמים ידידותיים באירופה הנפגעים מחסימת התעלה.

ז. הקו ההסברתי שלנו צריך להיות שמצרים אחראית לחסימת התעלה ועם תפתח אין אנו מתנגדים לחידוש השייט הבינלאומי, אם כי נעמוד בתוקף גם על זכותנו אנו השווה לזו של מצרים, גם לפי החוק הבינלאומי וגם לפי הסכמי ההדדיות מאוגוסט 1967.

אבקש שמברק זה יובא לידיעת חברי הממשלה.

ברכות. אבן."

דומני שאין פה הרבה חידושים לגבי מה שאנחנו נוהגים עד עכשיו. שמענו את דבריו. נדמה לי שבסעיף ז' יש לדון: האם נעמוד בתוקף גם על זכותנו אנו השווה לזו של מצרים לפני פתיחת התעלה או אחרי פתיחתה?

שר הבריאות י. ברזילי:

איני חוזר לריטוראקטיביות של המברק הזה, כי זה נוגע לזה שהיה שייט מצרי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אינך נוטה לריטוראקטיביות, לך קדימה.

שר הבריאות י. ברזילי:

אני רוצה לדבר לגבי העתיד. הוא אומר שצריך היה להתייעץ על השייט של הסירות ולא צריך היה לירות באופן אבטומטי. אנחנו צריכים לראות או שאנחנו שטים או שאנחנו מזהירים את האו"ם שאנחנו נירה. נדמה לי שהיתה התייעצות בממשלה, שאם יופיע שייט מצרי בתעלה, לא תהיה ירייה באופן אבטומטי, אלא התייעצות. אם זה היה הפטנט של שר החנוך והתרבות, אני מבקש שלגבי העתיד ינהגו כפי שביקש שר החנוך וכפי שממליץ עכשיו שר החוץ.

שר הבטחון מ. דיין:

נכון הוא שהיתה הצעה כזו של שר החוץ, אבל לא היתה החלטת הממשלה. הודעתי בממשלה שאני מוסר את ההסכם של אי שייט הדדי להנהלה האופרטיבית של המטה הכללי, זאת אומרת ששני הצדדים אינם רשאים לשוט, ואיני מקבל

החלטה אחרת. אם תתקבל החלטה אחרת, אתן הוראות לפי זה. איני מקבל שהפירוש של ההחלטה הוא או שהמצרים שטים, אנחנו גם כן שטים, זהו דבר בלתי אפשרי פיזית כי מי שיירד שם לסירה, יקבל כדור, או שהמצרים שטים ואנחנו נתלונן בפני משקיפי או"ם. איני מקבל את הפירוש הזה. אם זה הדדי, זה קיים בכל הגבולות. אם הם שטים, אנחנו פותחים עליהם באש. יכולים עכשיו להחליט אחרת. היתה בשעתה החלטה כזאת של הממשלה ונהגו עד לאותו הסכם שהמצרים שטו ואנחנו שטנו. היתה דעה שהם ישוטו ואנחנו לא נשוט. לאחר שהיה הסכם של הדדיות אמרתי, ההוראה הקודמת בטלה.

איני חולק על הברכות של השר אבן אלא על שתי הצעות, האחת שאם המצרים ישיטו בתעלה סירות, שאנחנו נגיש תלונה או שנעשה התייעצות עם שר החוץ או בלי שר החוץ. אפשר להחליט עכשיו שהם שטים ואנחנו מצלמים אותם.

שר הבריאות י. ברזילי:

או שאנחנו שטים גם כן.

שר הבטחון מ. דיין:

זה אינו בא בחשבון. אתה תיהרג ברגע שתתחיל לשוט שם, כי המרחק הוא של 100 מטר. ברשותכם האדיבה הצבעתי על כך ששם עומדות שלש דיביזיות מצריות. אם מוציאים שם את הראש מהעמדה, מקבלים מיד כדור. האם אתן הוראה שישלשלו את הסירות ונוריד את הבחורים שלנו לתוכן, כדי שהם יקבלו מיד צרור כדורים? האם המצרים ייבהלו מזאת? אפשר לתת למצרים לשוט ושאנחנו לא נירה בהם, אבל אי אפשר להוריד שם סירות שלנו עם בחורים שלנו כשהמצרים עומדים ממול.

אני מציע להשאיר את הנוהג הקיים, שאם הם ישוטו, צריך לפתוח עליהם באש.

הנוסחה בסעיף ז' האומרת שאנחנו מסכימים להפעלת תעלת סואץ, אבל "נעמוד בתוקף על זכותנו" - עד שנפנה כה וכה יתברר שהתחייבנו לא להתנגד לחידוש השייט הבינלאומי והבטחנו לנו לעמוד בתוקף על זכותנו, ואנחנו מבחין.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ויפן כה וכה וירא כי אין איש.

שר הבטחון מ. דיין:

עמדנו עשרים שנה בתוקף על זכותנו זו, אבל אז עמדנו בתוקף לא בסואץ אלא בתל-אביב. עמשיו אנו עומדים בתוקף גם עם הרגלים במים בסואץ. אשר לעמדת הממשלה דווקא שר החוץ אמר בפגישות עם עתונאים זרים - וזה התפרסם, אני מצטט מה שהתפרסם בעתון "הארץ" כפי שצוטט מפי שר החוץ - שאנחנו לא ניתן להפעיל את השייט בתעלה, אם השייט שלנו לא ייכלל בזה. איני מציע כרגע נוסחה כל כך אקטיביסטית, אבל בהחלט לא שניתן הסכמה להפעלת השייט הבינלאומי ונקודה. אלא צריך לומר "הפעלת השייט הבינלאומי כוללת שייט ישראלי".

ראש הממשלה ל. אשכול:

אשאל אותו טלגרפית.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע לומר: "ישראל תסכים להפעלת השייט בתעלה בשעה שיכלול שייט ישראלי".

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי בכל זאת אקבל לגמרי שאי אפשר, שבשעה שאלה שטים ונשק יש מכל הצדדים, שאנו נוציא את הסירות שלנו לתעלה ובחורינו ייהרגו, אותו הדבר ביחס להתייעצות קודמת, והנה המצרים גמרו את השייט. זה לוקח זמן עד שאנחנו מתאספים. רוצה אני רק לשאול איזו שאלה, כי ההסברים הקודמים אומרים איזה דבר: האם יש אפשרות שם על המקום להודיע לאחד מאנשי אוד בול, שאם אין המצרים מפסיקים תוך 5-10 דקות את היריות, זוהי הפרה של הפסקת האש, ונגיד לו מה שנעשה או לא נגיד לו מה שנעשה? אולי אפשר פה להכניס איזה דבר.

שר הבטחון מ. דיין:

אותו החייל שעומד שם באיזו פנה במקום אין הוא איש בעל דרג דיפלומטי. לחיילים בתעלה צריך לתת הוראה, האם לפתוח באש או לא לפתוח באש. אם אומרים שידווח חזרה, הרי זה מתחיל ללכת חזרה עד שזה מגיע מתי שהוא למטכ"ל. האיש במקום אין לו למי לומר מיד משהו. הוא עומד ליד האשנב בעמדה ורואה איך שסירות מצריות שטות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי אפשר ליפותו לומר למישהו משהו?

שר הבטחון מ. דיין:

איני יודע למי יאמר זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לאיזה נציג של אוד בול.

שר הבטחון מ. דיין:

הוא מבריק לקהיר. איני רוצה להשלוח אתכם. אין זה מסוג הדברים שאפשר לבנות על זה הרבה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל לא טוב להפסיד עכשיו בתקופה בה יתחילו ההצבעות. עוד אקרא לכם את השיחות עם השגרירים כדי שתדעו איפה אנחנו עומדים בעולם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב שאין אנחנו שמים לב די לענין ששר החוץ מדגיש אותו. חשבתי על זה עוד לפני זה. יש כאן נקודה די רצינית, שיהיה מאמץ לפתוח את התעלה ותהיה דרישה מאתנו שנסוג. זוהי סכנה די מוחשית. ולכן היות ומתחיל מיד הדיון בענין זה, אני חושב שצריך גם להסיק מסקנה מזאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שמנו לב.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כמובן איש מאתנו לא יציע שייט נגד שייט, אבל לא לעשות תגובה מידית. איני רואה אסון בזאת אם ההתראה תלך לכול ואם לא נגיב אחרי כל השייט מיד, אלא אחרי כמה פעמים. בירדן לא כל הפירצות נסתמו, תהיה גם כאן פעם פירצה. פעם ישוטו המצרים ולא נירה עליהם. אפשר להגיד כי על כל שנים שלשה מקרים של שייט מצדם, נגיב ברירות. איני חושב שעל כל השטת סירה מצדם צריך להגיב. תינתן הוראה מצד שר הבטחון לרמטכ"ל -

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם הרמטכ"ל יושב לפעמים בתל-אביב.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

- שאין מגיבים על שייט מצרי אבטומטית, אלא מיד מודיעים לרמטכ"ל ולשר הבטחון, הוא מודיע לכול. אם רואים פעם פעמיים שזה אינו מועיל, יורים בפעם השלישית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

צריך להיות ברור שבזה יש משום הרפיית המתח.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לגבי העניין מה יהיה אם יפתחו את התעלה - עוד חזון למועד. בכל אופן אף פעם לא אמרנו שנעמוד נגד כל העולם ונדרוש הדדיות עם כל העולם. אמרנו שנדרוש הדדיות עם המצרים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה רוצה שנפתח עכשיו ויכוח אתך על הצעה זו?

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אמרנו שיהיה דיון נפרד בשאלה זו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

דיה לשמחה לכשנגיע אליה.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני חושב שאנחנו צריכים להשתדל להרפות את המתיחות ולא לחזק אותה. אני מבין שאי אפשר להשיג מה שראש הממשלה הציע, שתוך 5-10 דקות יקחו את הסירות הצדה. אבל שתינתן אז התראה ברורה, שאם סירות עברו בניגוד להסכם, הרי אם תעבורנה עוד פעם, נפתח באש.

השר י. גלילי:

מדוע אי אפשר לתת עכשיו התראה?

שר הבטחון מ. דיין:

התרו וירו.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מניח שאיננו רוצים כי לאורך כל התעלה יירו.

פעם סירה תעבור ופעם לא תעבור. מה אתה מפסיד מזה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם זוהי מחשבה. אבל לא הייתי רוצה שעל זה יהיה

ויכוח. האם אתה, משה דיין, מקבל שפעם אפשר לעשות דבר כזה?

שר הבטחון מ. דיין:

אני מקבל כל החלטה שהממשלה מחליטה. אנחנו

עוסקים בבעיה זו של הסואץ מזמן. אין זו הסירה הראשונה ואין זה אפילו המברק

הראשון. העניין ידוע. מה זה לתת להם התראה? התרינו וירינו. כתוצאה מזה

הגענו להסכם של הדדיות. אחרי כן עוד הפעם שטו ואנחנו פתחנו עליהם באש. אחרי

כן היה הסכם של הדדיות ולא שטו. האם הם ישוטו עוד הפעם ואנחנו לא נירה,

אלא נגיד לכול, לך ובדוק שהסירות היו באמצע התעלה? כי אי אפשר לחכות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כפשרה זוהי פשרה טובה, תשמור על זה.

שר הבטחון מ. דיין:

מוותרים להם עוד הפעם.

מ ח ל י ט י ם כי שר-הבטחון יבקש מגנרל בול, בפגישתם הקרובה, להודיע למצרים לא לשוט בתעלת-סואץ בניגוד להסכם, וכי הפרת-ההסכם תגרור תגובה ישראלית.

837. עצרת או"ם והמשלחת לעצרת או"ם

ראש הממשלה ל. אשכול:

במושב החירום החמישי של העצרת שננעל ב-18.9.67 נחקבלה החלטה שהוצעה על ידי אוסטריה, פינלנד ושבדיה בה נאמר כי העצרת מביעה את דאגתה העמוקה למצב במזרח-התיכון ומחליטה לכלול את הנושא בסדר-היום של המושב ה-כב' של העצרת כעניין "בעל עדיפות גבוהה".

מגעיו של שר החוץ אבא אבן:

1. שיחת שר החוץ שלנו עם ארתור גולדברג, בה הציג אבן את עמדת ממשלת ישראל. גולדברג הדגיש כי נתבקש להעביר לשר החוץ את עמדת ממשלת ארצות הברית והנשיא, כי אין כל שינוי במדיניות ארצות הברית ואין בדעת ממשלת ארצות הברית לתת יד להסדר נוסח 1957. כן הדגיש כי ארצות הברית

דוחה את הצעות טיטו וכי הנשיא ג'ונסון הבהיר זאת בכתב לטיטו. מגמת ארצות הברית בעצרת היא לחזור על ההישג שהושג בעצרת המיוחדת.

כמעשה הגבאי המכיר יפה את "היהודיה", יש להניח שיהיו עוד ניואנסים בעמדות השונות. אני חושש מאד כי בכל העמדה התקיפה של חמשת הסעיפים יכולים עוד להופיע ניואנסים. אבל אל תפתחו פה לשטן.

2. אבן נפגש עם שר החוץ של בריטניה ג'ורג' בראון וביקש שבריטניה תימנע מיוזמות עצמאיות. בראון התרשם מניתוח שר החוץ, אך אינו סבור שהזמן פועל למעננו. הוא סבור כי מוטב שמועצת-הבטחון ולא העצרת תטפל בבעייה. הוא אינו בדעה שעמדנו על עברי-פי-פחת ערב המלחמה. מעצם השיחות עם בראון מתקבל הרושם שאינו רוצה לנקוט קו מנוגד מאד. (נוכל לומר שגם זו לטובה מצדו.)

3. אבן נפגש עם שר החוץ של קנדה, מרטיין. מרטיין סבור: א. רצוי מינוי נציג מיוחד של או"ם כמתווך; ב. יש לקיים המצב הקיים עד לתמורת שלום, (זאת אומרת עד לתמורה בעד שלום) אך עלינו לגלות זהירות בענינים הומאניטריים כגון: פליטים. ג. עמדתנו בענין ירושלים מכבירה על מעמדנו. מרטיין נתן להבין כי קנדה מוכנה למלא תפקיד קונסטרוקטיבי לאחר שהמצרים ניסו לעודד אותם לפעילות, אך הוא סבור כי קנדה קרובה מדי לישראל מכדי ששירותיה יתקבלו על ידי הערבים. מדברי מרטיין נראה שהוא רוצה לעמוד לימיננו נגד התנכלות לאינטרסינו.

4. אבן נפגש עם ראש ממשלת דנמרק, יאנס אוטו קראג (הוא היה בארץ). הוא סבור כי המוצא מהמצב הנוכחי - הסדר בין הצדדים. מאידך סבור כי אין לשלול תפקיד האו"ם ולכן דבר בנאומו ב-21.9 בזכות מינוי נציג מיוחד של המזכיר הכללי.

5. אבן נפגש עם שר החוץ של ארגנטינה. הבעיה היחידה המטרידה את ארגנטינה היא ירושלים בשל יחסיה הטובים עם הוואתיקן. אבן אמר כי נראה באהדה פעולה מצדם שתסייע להסדר בינינו לבין הוואתיקן, בדבר המקומות הקדושים.

6. אבן נפגש עם ראש ממשלת לסוטו. ראש ממשלת לסוטו הדגיש שימשיכו לתמוך בנו ללא היסוסים. הטעים שיוזמת טיטו והצעותיו אינן ריאליסטיות.

הערכה על פי מקורות כמוסים: 1. ארצות הברית הורתה לנציגויותיה להסביר התנגדותה ליוזמת טיטו. 2. מדינות אמריקה הלטינית בדרך כלל בסדר, אך ניכרת בקרבן התרופפות כלשהי. 3. הוא הדין ביחס לפרנקופונים באפריקה (ניתן ליחס זאת למצב פסיכולוגי נוכח המסע היוגוסלבי ולהתרשמות ממתיחות אצל הערבים). 4. הפקיסטאנים טוענים שיש מדינות התובעות להעלות ענין ירושלים במועצת-הבטחון. סבורים כי ירדן עומדת מאחורי יוזמה זו. 5. נציג מצרים אמר כי מצרים תסכים למינוי נציג מיוחד רק במסגרת של החלטה בה מופיעה דרישת הפינוי. (אנחנו יכולים שוב להינצל על ידם).

מעריכים כי הדיון בנושא המזרח-התיכון יתקיים בתום הויכוח הכללי, אשר יימשך כשלשה שבועות.

שר החוץ מבקש לאשר משלחת פרלמנטרית לעצרת או"ם. לפי הצעת היושב ראש של ועדת החוץ והבטחון של הכנסת זה יהיה הרכבה של המשלחת: מ. אונא, י. אלמוגי, ר. ברקת, י. הררי, י. סרלין. חבר הכנסת דוד הכהן, יושב ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, יוכל להשתתף בעצרת בכל עת בתוקף תפקידו, זאת אומרת עקס אופיציו.

האם מאשרים את ההצעה?

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מבקש להוסיף את מפ"ם למשלחת לאו"ם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

את מי אתה מציע? אין מפ"ם במשלחת לאו"ם.

שר הבריאות י. ברזילי:

גם אז לא היה, והיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל אז אמרו שזו הפעם הראשונה בחיים ויותר לא יהיה כדבר הזה. יש לך עוד פנאי. אחרת נפתח סכר. אם פעם עושים את זאת, לאן אנחנו הולכים?

מ ח ל י ט י ם לאשר את הרכב המשלחת הפרלמנטרית לעצרת או"ם שחורכב מחברי הכנסת: מ. אונא, י. אלמוגי, ר. ברקת, י. הררי, י. סרלין. חה"כ ד. הכהן יושב ראש ועדת החוץ והבטחון של הכנסת יוכל להשתתף בעצרת בכל עת בתוקף תפקידו.

838. הודעות שרים על מדיניות הממשלה

ראש הממשלה ל. אשכול:

שר הדואר ביקש שנחליט בענין התבטאויות או הכרזות של שרים. אני מציע שבמקום שנטפל בשאלה זו ליד השולחן המלא, נביא את הענין אולי קודם לועדה קטנה שתהיה מורכבת משר המשפטים והשרים בגין, ברזילי, ורהפטיג וישראל גלילי.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אני מציע את עצמי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבין אם יש עוד מתנדב אחד. אבל אם כל הממשלה תציע את עצמה לועדה, נטפל פה בענין.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אין זה חל על שרים הנמצאים בחופשה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבין שזה מתקבל על הדעת.

סגן מזכיר הממשלה ש. צויגריץ :

מי יהיה היושב ראש? השר גלילי?

ראש הממשלה ל. אשכול :

השר גלילי יהיה מרכז הועדה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן :

עד אז שלא יופיע בפומבי.

מ ח ל י ט י ס כ י ועדת שרים תכין ותביא לממשלה הצעה להחלטה
בענין הודעות שרים על מדיניות הממשלה.

הרכב הועדה: השרים י. גלילי - יו"ר, ז. ארן, מ. בגין, י. ברזילי, ז. ורהפטיג.

ראש הממשלה ל. אשכול :

היה טוב אילו יכולנו לשבת היום עוד ישיבה, כי

לא נגענו עדיין בסדר היום.

שר הבטחון מ. דיין :

אני מייפה את כוחכם לייצג אותי.

שר הבריאות י. ברזילי:

איזה סעיפים אתה מתכוון להביא אחר הצהרים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

על פי הא"ב. אם יש איזה ענין בוער, אקדים

אותו.

839. האחזות

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו מטפלים בענין האחזות. באמרי "אנחנו",
אני מתכוון למשרד החקלאות, למחלקת ההתישבות של הסוכנות היהודית וגם אני בתוך
העסק הזה.

בענין גוש עציון היו אצלי משלחות. זה מתקשר עם
אחד המחנות הצבאיים. יכולתי להגיד להם שיש עוד בחורים צעירים הרוצים ללכת
לשם, אולי אחדים מהם בני החברים שישבו שם -

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הם ממש בנינים שלהם.

- והם יכולים לעשות משהו, שעד ראש השנה, תוך שבועיים אפשר יהיה להגיד שמתחילים להכנס למקום. זה היה בעתון.

היו אצלי אנשי בית הערבה. שם העניין קצת יותר מסובך. אני צריך לשם כך את אנשי המים או את שר החקלאות שהוא יקמט קצת את המצח. בקשתי מהם חודש ימים. אמרתי, תוך חודש ימים נלמד את העניין, כי במדה שאני יודע, עד למחשבות החדשות על המים צריכים להיות שם 1500 מיליגרם. הם אומרים, אינם עומדים דווקא להאחז שם, אבל בעמק הירדן קצת יותר גבוה. יכול להיות שאחר הצהריים יספיק גבתי לשבת על עניין זה עם רענן.

יש ליישב כעשרים. על באנים היה בעתון. ביתר הרחבה אדבר על כך אחר הצהריים. אם לא נספיק, נדבר על כך בשבוע הבא.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מה זה יותר מעשרים מקומות?

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש הצעות על עליות והאחזויות.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

התישבות?

ראש הממשלה ל. אשכול:

האחזיות. במשך הזמן הופכים גדיים לתישים.

שר השיכון מ. בנטוב:

בגדה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

5-4 ברמה, 3-2 בנגב, ושני אלה שדברתי עליהם

עכשיו.

840. נסיעת שר השיכון

ראש הממשלה ל. אשכול:

השר בנטוב נוסע לשבועיים שלשה שבועות לאנגליה.

מר ש. צויגריך:

ממלא מקומו יהיה שר הבריאות?

ראש הממשלה ל. אשכול:

כן.

מ ח ל י ט י ם לאשר נסיעת שר השיכון לאנגליה בענין הסברה החל
ביום כב' באלול תשכ"ז (27.9.67) למשך כשבועיים-שלושה.

שר הבריאות ימלא מקומו של שר השיכון בעת העדרו

מהארץ.

841. מכירת נשק

ראש הממשלה ל. אשכול:

ישנה הצעה להחליט על מכירת 6,000 תת מקלעים
עוזי על אביזריהם ו-1,800,000 כדורים לפרס.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

מה זה אביזריהם?

ראש הממשלה ל. אשכול:

חלקי-חילוף ומחסניות. היקף העיסקה הוא על
 \$ 615,000. ההצעה אושרה על ידי משרד החוץ. אנחנו ביחסים טובים עם פרס מאז ימי
 אסתר המלכה.

מר ש. צויגריץ:

זה עולה בערך 100 דולר לחתיכה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם זה חשוב? האם כל אחד רוצה לרכוש עוזי לעצמו?

מ ח ל י ט י ם לאחר מכירת 6000 תתל-מקלעים "עוזי" על אביזריהם
 ו-1,800,000 כדורים 9 מ"מ לפרס על-ידי התעשייה-הצבאית.

842. שאלות

שר המשטרה א. ששון:

כיושב ראש הועדה המדינית של העצרת, שתהיה
 הועדה החשובה ביותר, נבחר הנציג המצרי, מחוסר מועמד אחר. הוא היה המועמד
 היחיד. הייתי מבקש את ראש הממשלה שישאל את משלחתנו באו"ם, כיצד קרה שלא דאגו
 לכך שיהיה עוד מועמד. זוהי ועדה מדינית שבפניה נעמוד והיושב ראש יהיה מצרי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שאול נשאל.

843. השבויים במצרים

שר הבטחון מ. דיין:

דבר אחד צריך אני להביא להחלטת הממשלה, ובינתיים קבלתי גם אינפורמציה משכם. ספרתי לפני זמן מה שהיתה לי ישיבה עם הורי השבויים שלנו במצרים. הם הבינו וגילו רוח לאומית רבה לעובדה שאיננו מחזירים את השבויים שלנו במצרים ואיננו מחליפים אותם עם השבויים המצריים היושבים אצלנו - בהקשר ליהודים היושבים בבתי הסוהר במצרים. אותה משלחת של ועד ההורים הלכה אל הקהל כולו, וההורים בכללם לא קבלו את הדבר באותה הבנה או אהדה, והם שלחו אלי את המכתב הבא:

"בתאריך 17.9.67 נמסר להורי שבויי צ.ה.ל.

ממלחמת ששת-הימים הכלואים עדיין בקאהיר תוכן השיחה שהתנהלה עמך בלשכת שר-הבטחון.

ההורים מביעים פליאה על הדברים שנמסרו להם, לפיהם החלפת בנינו מתעכבת מאחר והיא קשורה בנושא שש מאות יהודי מצרים העצורים. לאור אי-היציבות והתהפוכות המדיניות האחרונות במצרים, אנו מביעים את חרדתנו העמוקה לחייהם של בנינו השבויים!

חומרת אירועי הימים האחרונים במצרים עלולה להיות הרת-אסון לגבי בנינו. ועל-כן אנו תובעים בכל-פה וללא פשרות, כי בנינו שנלחמו כחיילים יוחלפו כחיילים, ללא השהיות, וללא כל קשר עם נושאים אחרים, לבל יהיה מאוחר.

תביעה זו מתבססת על דבריו של שר הבטחון, שמסר בשיחה עם ההורים שבדרך זו ניתן להחזיר את בנינו לארץ תוך ימים ספורים.

על אחריותי בלבד איני רוצה לעשות זאת.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמה שבויים יש לנו שם?

שר הבטחון מ. דיין:

10 או 12, וכאן יש לנו כ-5,000 שבויים מצריים. המצרים מוכנים להחזיר לנו את 10-12 השבויים תמורת 5,000 המצרים. לנו אין כל ענין ב-5,000 אלה, אלא בשני דברים בלבד: באסירי-ציון היושבים בבית הסוהר מאז 1954 וביהודי מצרים היושבים שם במאסר. ההורים טוענים את אשר טוענים: החליפו את הבנים שלנו עם השבויים המצריים. כל זמן שהם הסכימו להשאיר את הקשר עם שחרור יהודי מצרים, הסכימו. אם הם אינם מסכימים וכותבים לנו מכתב כזה, צריכים אנחנו להחליט ככה או אחרת.

איני חושב שפה יכול להיות דיון על כך. אני מציע ליפות את כוחו של ראש הממשלה ועוד 2-3 חברים לבוא במגע עם ההורים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא איכפת לי שכל הממשלה תחליט או ועדת השרים

לענייני בטחון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

האם אפשר להשיג שנחזיר חלק מהשבויים שלהם?

שר הבטחון מ. דיין:

והם יחזירו את כל השבויים שלנו? לא.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

נאמר שנחזיק את הגנרלים אצלנו?

שר הבטחון מ. דיין:

הם מוכנים לתת לנו לשעורים, להחזיר לנו 2
ושאנחנו נחזיר להם אלף. אבל שנקבל את כל השבויים שלנו ונחזיר להם רק חלק
משלהם, לזה אינם מוכנים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה באמת הדין הבינלאומי ביחס לכל אלה?

שר הבטחון מ. דיין:

אין לנו כל זכות לקשור זאת עם יהודי מצרים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מדוע 5,000 בעד 12?

שר הבטחון מ. דיין:

הם לקחו מאתנו רק 12 שבויים. בגמר המלחמה

מחזירים את השבויים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין עדיין שלום.

שר הבטחון מ. דיין:

אין לחץ עלינו למהר להחזיר אותם, אבל הם לא
יחזירו את השבויים שלנו אם אנחנו לא נחזיר את כל השבויים שלהם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מבחינה צבאית האם אותם השבויים ואותה הקצונה
שווים משהו? האם אפשר לגייס אותם מיד בשוכם למצרים?

שר הבטחון מ. דיין:

אלמלא היה נושא אחר, היינו מחר בבוקר מחזירים
להם את 5,000 השבויים שלהם ואנחנו מקבלים את 10-12 השבויים שלנו. אילו אפשר
היה סתם להחזיק חלק, היינו משהים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

האם יש לנו רשימות של כל 5,000 ?

שר הבטחון מ. דיין:

אין לנו רשימות, אבל יש לצלב האדום רשימות.
היה זמן אחרי המלחמה הקודמת ששנים ירדו הסורים לחיינו, כי נדמה היה להם
שהעלמנו כמה שבויים שלהם שלא החזרנו אותם.

שר השיכון מ. בנטוב:

שמעתי שיש גם אזרחים מצריים המוחזקים בתור

שבויים באיזה מקומות.

שר הבטחון מ. דיין:

הם אינם רוצים את האזרחים שלהם. בעל כרחם

אנחנו דוחסים להם באיזה אופן מפעם לפעם מספר אזרחים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

האם יש סיכוי שאם נמתין חודש או חודשיים -

יתרככו?

שר הבטחון מ. דיין:

איני יודע. בגלל היהודים שם צריך לנקוט אולי

באמצעים חזקים יותר משנקטנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא נקבל על עצמנו את האחריות, שמא יקרה לאחד

משנים עשר הבחורים החיילים האלה, שהלכו למה שהלכו - שיקרה משהו. אנחנו יודעים

את מצבנו עם הערבים כל הזמן. לולא היו שנים-עשר איש שלנו, היינו שמחים להיפטר

מחמשת אלפים. לחצו עלינו עד עכשיו לקבל את שנים-עשר הבחורים האלה. אם חלילה

יקרה משהו עם מישו, לא יועילו לנו 77 טבילות בכל המקוואות.

שר המשטרה א. ששון:

אולי אפשר לעמוד על אסירי-ציון?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

מדברים על-כך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל ה"אולי"ים האלה כבר בוצעו.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני מציע שאנחנו לא נחזיר להם את האזרחים שלהם.

שר הבטחון מ. דיין:

הם אינם רוצים את האזרחים.

שר השיכון מ. בנטוב:

אינני מציע זאת משום שאני חושב כי זה ישפיע.

אבל זה חשוב לגבי הציבור: שם מדובר באזרחים ופה מדובר באזרחים. אולי המשטר ישתנה. נודיע שלא נחזיר את האזרחים.

שר הבטחון מ. דיין:

אני על-כל-פנים לא אהיה שותף לזה. האזרחים המצריים הם תושבי אל-עריש, המצרים אינם רוצים אותם. אנחנו מנסים להסביר לקהל שאנחנו פועלים למען יהודי מצרים. אבל כנראה שכך לא נוכל לפעול למען יהודי מצרים.

השר מ. בגין:

אני מציע שנעשה לפחות עוד נסיון אחד על-ידי "הצלב האדום", מתוך מאמץ לשחרר את אסירי-ציון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמה זמן צריך לקחת לעשות מאמץ כזה?

השר י. ספיר:

עוד שבוע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר להגיד זאת להורים.

מר ש. צוויגריץ:

אחרי שבוע פועלים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

כן.

מ ח ל י ט י ם לעשות נסיון נוסף במשך שבוע-ימים לקשור את עניין חילופי השבויים עם מצרים בשיחרור אסירי-ציון האסורים במצרים.

באם ייכשל הנסיון דלעיל, ייעשו בתום השבוע סידורים לחילופי שבויים עם מצרים.

=====

שר הבטחון מ. דיין:

עכשיו קצת נחת. קודם הודיעו שהוועדה החדשה בירושלים רצתה לעשות הפגנות בגלל הגלייתו של סיאח. שקלו את הדבר פעמיים והחליטו להסתפק במשלוח מיברק. אין זה הבדל גדול.

הערבי שנתפס בשכם מסר ידיעות, ובעקבות הידיעות האלה נמצא בתוך שכם-העתיקה מחסן-נשק בתוך בית-מגורים. זה אצל "הצדיקים" של שכם.

נוסף לכך נמצאה בכפר אמברנה, 8 ק"מ משכם, קבוצה של שלושה-עשר אנשי "אל-פאתח" שהתחבאו בתוך מערה. אנשי היחידות שלנו יצאו לקראתם. אנשי "אל-פאתח" ניהלו קרב קצר. הקרב התנהל בבאזוקות ומרגמות. יצאו מהמערה שלושה-עשר איש ואחד ברח. לכוחותינו אין נפגעים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ומה עם הבית ששם מצאו מחסן-נשק?

שר הבטחון מ. דיין:

הקיפו את הבית הזה והבית הסמוך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

"ויבוא הפליט", אחד משלושה-עשר.

844. העברת מטה-המשטרה לירושלים

ראש הממשלה ל. אשכול:

הבוקר ישבה ועדה שמינתה את עצמה, מורכבת

משר-המשטרה, שר-המשפטים, שר-הפנים וממני עבדכם.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אין זו ועדה שמינתה את עצמה, אלא ועדה שנתמנתה

על-ידי הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש כבר כל-כך הרבה ועדות, שאני כבר מכולכל. זו היתה ועדה בקשר להעברת מטה-המשטרה לירושלים. הוחלט: (1) להעביר את המטה-הארצי של המשטרה על כל מחלקותיו למזרח-ירושלים; (2) מיקום בנייני המטה יהיה בשטח-קרקע רצוף בעל גודל שיתאים לתכנון, אשר המגרש בן תשעת הדונמים והבניין הבלתי-גמור שעליו, (המתוארים במפה שהובאה בפני הוועדה), מהווים חלק אינטגרלי הימנו. במידת הצורך תבוצענה הפקעות של חלקי השטח; (3) להשלים בהקדם את הבניין הנ"ל ולגשת בד-בבד להקמת הבניינים הדרושים האחרים; (4) לבצע את ההעברה של המטה בהדרגה, לפי השלמת הבניינים.

זה המקום היחידי שאפשר לעשות בו איזה דברים בירושלים החדשה. העברת המטה תיעשה בהדרגה ולא יחכו שתיים-שלוש שנים. כמובן חסר פה עוד איזה דבר, צריך יהיה לשכן את האנשים.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

לפי החישוב זה יעלה 40 מיליון לירות, מה זה

למעשה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

"בסוף הדברים ביקש יעקב-אבינו לגלות את הקץ
ונסתלקה השכינה ממנו". אינני רוצה לגלות את הקץ, אינני יודע. אבל זה יעלה
הרבה כסף. ואין לנו דרכים אחרות. יש גם חשיבות שהמשטרה תהיה בירושלים.

הישיבה ננעלה בשעה 13.15
